

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПАРЕМІЙ У ДАВНЬОГРЕЦЬКИХ РОМАНАХ I-II СТ.Н.Е.

Інеса Макар

Чернівецький національний університет

імені Юрія Федьковича, Україна

inesa_makar@yahoo.com

Abstract. *Peculiarities of Functioning of Proverbs in the Ancient Greek Novels of the 1-2nd Centuries AD.* The article deals with proverbs and proverbial expressions in the language of ancient Greek novels of Achilles Tatius's „Leucippe and Clitophon”, Longus's „Daphnis and Chloe”, Chariton's „Chaereas and Callirhoe”. Semantic fields organized around the lexical units – main dominants of proverbial utterances are pointed out. The most typical artistic and stylistic figures (antithesis, hyperbole, parallelism, simile etc.) as constituents of the writers' proverbial expressions are examined. We analyzed various functions of proverbs (general didactic, cognitive, comic, polemical, function of interpretation, comment, estimation of certain situation) as means of author's language picture of the world.

Keywords: *proverbs, sayings, functional peculiarities of proverbs, ancient Greek novel, Achilles Tatius, Longus, Chariton.*

Кожний народ відрізняється своєрідним баченням світу, що обумовлюється різною вірою, менталітетом, різними звичаями і традиціями, різною культурою. Носіями такої етнокультурної інформації є паремії. Вони виступають важливим засобом мовного відображення авторської картини світу. Звертаючись до паремії майстер слова втілює у твір емоційну специфіку, розкриває закладений у мову народний дух, який допомагає передати в художньому тексті суть певного народу.

У лінгвістичних енциклопедіях та у працях вітчизняних і зарубіжних мовознавців ми не знаходимо чіткого визначення *паремії* (грец. *пароціа* – приказка, прислів'я, притча): „родове поняття таких малих жанрів фольклору, як прислів'я, приказки, примовки, жарти, загадки” [5: 448-449]. М.М. Пазяк зазначає, що „термін паремія здебільшого вживається для визначення родового поняття жанру поряд з терміном „прислів'я та приказки”, а видові поняття позначаються термінами „прислів'я”, „приказка”, „побажання”, „вітання”, „каламбур”, „велеризм”, „загадка” та ін., хоча нерідко обидва терміни змішуються і вживаються як синоніми” [6: 3]. В.М. Телія та О.В. Дуденко розглядають поняття „паремія” і „прислів'я та приказки” як рівнозначні [9: 58; 3: 11]. Т.В. Цив'ян вважає паремії короткими текстами, нерідко обмеженими одним реченням (прислів'я, приказки, вислови та ін.) або навіть фрагментом речення (різного роду кліше). „Збігаючись формально із елементарними мовними одиницями, які не кваліфікуються як тексти вони, проте, є такими” [11: 11]. М.Ф. Алефіренко визначає паремію як „афоризм народного по-

ходження, що характеризується лаконічністю форми, відтворюваністю значення і переважно повчальним смислом” [1: 242].

Автори навчального посібника „Українська пареміологія” Ж.В. Колоїз, Н.М. Малюга, Н.М. Шарманова визначають паремію як одиницю пареміології, що „вирізняється афористичністю, усталеністю, відтворюваністю, переосмисленим чи буквальним узагальненим значенням, здебільшого повчальним змістом, мовний знак, який передає специфічну інформацію про традиційні цінності та погляди, ґрунтовані на життєвому досвіді народу, позначає типову життєву ситуацію” [4: 16].

У нашому дослідженні ми поділяємо думки тих науковців, які вважають ядерними елементами власне паремійного корпусу прислів'я та приказки, які є своєрідними „інтерпретативними” актами, знаками етнічної „традиційної” культури, що виконують роль „архіву” народної мудрості [7: 212] і служать для використання у дидактичних цілях.

Чимало науковців дотримуються думки, що „найціннішими з точки зору національно-культурної значимості є прислів'я з компонентами топонімами, етнонімами, антропонімами” [2: 389], „географічна назва в усіх своїх характеристиках поєднує позамовні (фонові) знання, асоціації, уявлення про назву та об'єкт (за яким закріплений топонім), а також наявну лінгвістичну інформацію про топонім” [10: 6]. Однак не менш цінними в лінгвокультурологічному аспекті є прислів'я, які не містять національно маркованого компоненту.

Пареміологічний фонд з давніх часів цікавить учених. Першим, хто класифікував і звів до однієї системи прислів'я і приказки (паремії), був Аристотель (IV ст. до н.е.). Він відзначав, що паремії – це елементи старої філософії, що вижили завдяки своїй стислості. Паремії використовували у своїх поемах ще античні поети Гомер і Гесіод, комедіографи Аристофан і Менандр, драматичні письменники Есхіл, Софокл, Еврипід, історики Геродот і Фулідід, а також, як засвідчило наше дослідження, давньогрецькі романісти I-II ст. н.е. – Ахілл Татій, Лонг, Харитон.

Період I-II ст. н.е. представлений в античній літературі чотирма романами, які дійшли до наших днів повністю, – „Габроком і Анфія” Ксенофонта з Ефесу (I ст. н.е.), „Херей і Калліроя” Харитона (I ст. н.е.), „Левкіппа і Клітофонт” Ахілла Татія (II ст. н.е.) та „Дафніс і Хлоя” Лонга (II ст. н.е.). Вони перекладені на багато мов світу і заслуговують на належне дослідження і поцінування. Мова давньогрецьких романів I-II ст. не була ще предметом спеціальних досліджень, що становить **актуальність** обраної нами теми.

Основними **цілями і завданнями** нашого дослідження є характеристика паремій (прислів'їв і приказок), виявлених у текстах давньогрецьких романів Харитона, Ахілла Татія та Лонга, з'ясування їх лексичного складу, виокремлення семантичних полів, що організовуються навколо іменників, визначення стилістичних функцій паремій. **Матеріалом** для дослідження

стали паремії (бл.150), зафіксовані у текстах романів Ахілла Татія „Левкіппа і Клітофонт”, Лонга „Дафніс і Хлоя” та Харитона „Херей і Калліроя”.

Для письменників-романістів ключовими словами – своєрідними семантичними стержнями паремій вважаємо такі лексичні одиниці, що утворюють семантичні поля *кохання* (ἔρως), *краса* (κάλλος), *шлюб* (γάμος), *слово* (λόγος), *жінка* (γυνή), *чутка* (φήμη), *людина* (ἄνθρωπος), *доля* (τύχη) тощо.

Багаточленні гнізда паремій найрізноманітніших структурних типів і семантичних полів організовуються навколо іменників, що позначають **людину** (ἄνθρωπος, γυνή, ἑρῶν) та **назви частин її тіла** (ὀφθαλμός, στόμα, δάκρυον): εὐεξαπάτητον γὰρ ἄνθρωπος δυστυχῶν (Charit. 7,1,4) – *Людина в біді легко стає жертвою обману*; Γυνή δὲ εὐάλωτόν ἐστιν, ὅταν ἐρᾶσθαι δοκῆ (Charit. 1,4,2) – *Жінка легко ловиться на гачок, коли починає думати, що в неї закохалися*; ἑρῶν τις, εἰς ὅσον μὲν ἔχει τὴν ἐλπίδα τοῦ τυχεῖν, φέρει, ὡς εἰς αὐτὸ τὸ τυχεῖν ἀποτεινόμενος (Ach.Tat. 4,8,5) – *Будь-який закоханий, доки має надію на те, що станеться, може перенести все, що завгодно*.

Як зазначав І. Білодід, широке функціонування назв частин тіла як організуючих центрів в пареміях пояснюється „діянням деяких екстралінгвістичних факторів” [8: 386]. Загальновідомим є факт, що органи відчуттів, через який відбувається процес пізнання навколишнього світу, і органи, за допомогою яких здійснюються найрізноманітніші дії і процеси, відіграють значну роль в житті людини. Адже орієнтацію у просторі, оцінку оточення людина здавна співвідносила з частинами свого тіла. Порівняймо: ὀφθαλμὸς ὁδὸς ἐρωτικῶν τραύματι (Ach.Tat. 1,4,5) – *Очі – це дорога до любовної рани*; δάκρυον αἷμα τραύματος ψυχῆς (Ach.Tat. 7,4,5) – *Сльоза – це кров душевної рани*; τρία τὰ κάλλιστα ἀπὸ τοῦ στόματος ἀνεισιν, ἀναπνοῆ καὶ φωνῆ καὶ φίλημα (Ach.Tat. 4,8,2) – *Три скарби виходять із вуст: дихання і голос, і поцілунок*.

Паремії із ключовими лексемами на позначення **явищ природи, зокрема назв частин місцевості** (θάλασσα, Νεῖλος, πῦρ), становлять кількісно найменшу групу. Наприклад: ἀλλ’ εἰσὶ καὶ θαλάσσης νόμοι (Ach.Tat. 5,16,7) – *Але й у моря існують свої закони*; ἀλλ’ ἠσθάνετο μὲν τυφομένου τοῦ πυρός (Charit. 6,3,3) – *бо знав, що диму без вогню не буває*; Νεῖλος ὁ πολὺς πάντα αὐτοῖς γίνεταί, καὶ ποταμὸς καὶ γῆ καὶ θάλασσα καὶ λίμνη (Ach.Tat. 4,12,1) – *Ніл для них [єгиптян] майже все: і річка, і земля, і море, і болото*.

До третьої групи відносимо паремії, що організовуються навколо лексем, які називають **поняття емоційної сфери**. Паремії у давньогрецьких романах Ахілла Татія, Харитона та Лонга, що охоплюють цілий світ людської пристрасті, щирих почуттів і високих емоцій, вважаємо цінним скарбом художнього авторського світосприйняття. Серед паремій у письменників провідною, безумовно, є *тема кохання, емоцій і відчуттів* як невід’ємний атрибут самовираження кожного героя любовного роману. Авторська позиція давньогрецьких письменників здатна охопити навколишній світ з усіма його емоціями, пов’язаними зі *страхом, гнівом, ревностями, коханням, насолодою і любовною жагою*, пор.: τὸ ἐπιθυμοῦν, σύμμαχον ὃ θέλει λαβόν, ἐγείρει

τὴν ἐλπίδα (Ach.Tat. 6,17,5) – *Любовна жага, що прагне отримати союзника, пробуджує надії*; φόβος γὰρ γλώττης ἐστὶ δεσμός (Ach.Tat. 2,25,2) – *Адже страх є кайданами для язика*; ζηλοτυπία γὰρ ἅπαξ ἐμπεσοῦσα ψυχῇ δυσέκλειπτόν ἐστιν (Ach.Tat. 6,11,1) – *Якщо ж ревності хоч один раз закралася в душу, нелегко їх позбутися*; παλαιὸν ἔρωτα μαραίνει νέος ἔρωσ (Ach.Tat. 6,17,4) – *Нове кохання гасить стару любов*.

Використовуючи дані електронних словників, вміщених у програмі *Silver Mountain Software / TLG Workplace*, ми мали змогу порівняти лексичний склад іменників у давньогрецьких романах. Аналіз засвідчив, що у творчості письменників серед найбільш вживаних домінант виявлені такі лексеми, як: τὸ κάλλος (краса), ὁ ἔρωσ (кохання), ὁ γάμος (весілля) та ін., оскільки вони прямо пов'язані зі змістом любовних романів. Проте ці слова-домінанти у різних письменників займають різні позиції щодо частотності вживання у текстах, зокрема, лексема ὁ ἔρωσ займає 9-ту позицію в Ахілла Татія, 11-ту – в Харитона, а у Лонга – 30-ту.

Кожен письменник має своє бачення почуття кохання і співвідносить його з різними поняттями. Харитон вбачає у коханні „хворобу” і вважає, щовилікувати її може лише кохана людина: Φάρμακον γὰρ ἕτερον Ἐρωτος οὐδέν ἐστὶ πλὴν αὐτὸς ὁ ἐρώμενος (Charit. 6,3,7) – *немає інших ліків від кохання, крім самого предмета кохання*. Лонг оптимістично стверджує, що якщо ти любиш, то для тебе немає жодних перешкод, адже ἔρωτι δὲ ἄρα πάντα βάσιμα, καὶ πῦρ καὶ ὕδωρ καὶ Σκυθικὴ χιών (Long. 3,5,4) – *для кохання все здолате – і вогонь, і вода, і скіфський сніг*. Ахілл Татій пов'язує істинне кохання з кардинально протилежним почуттям – гнівом (θυμὸς δὲ καὶ ἔρωσ δύο λαμπάδες (Ach.Tat. 6,19,1) – *Гнів і кохання — два факели*), розтлумачуючи читачеві як спорідненість цих двох категорій. Письменник підсумовує взаємоіснування двох протилежних відчуттів: ἀτιμία ἔρωτος σύμμαχος ἐστὶ θυμὸς (Ach.Tat. 6,19,7) – *Гнів – це союзник безславного кохання*. Як бачимо, давньогрецькі письменники стверджують ідею існування, функціонування і вічності справжнього кохання різноманітними художніми засобами з густою символічною наповненістю.

Останню, четверту, групу становлять паремії, що організовуються навколо іменників на позначення загальних назв абстрактних понять (κάλλος, ὕπνος, τύχη, θάνατος, ὑγεία, φήμη, χρόνος, λόγος): κάλλος ὀξύτερον τιτρώσκει βέλους καὶ διὰ τῶ ὀφθαλμῶν εἰς τὴν ψυχὴν καταρρεῖ (Ach.Tat. 1,4,4) – *Краса, що проникла в душу крізь очі, ранить болючіше від стріли*; ἢν περιμείνω τὴν ἔω, θάνατός μοι πρόκειται, τῶν βασάνων γλυκύτερος (Ach.Tat. 2,26,5) – *Якщо я залишуся тут до світанку, то мене чекає смерть, солодша від випробувань*; οἶσθα δὲ ὅτι ὑγείας χωρὶς οὐδέν ἐστὶν Ἀφροδίτη (Ach.Tat. 5,21,10) – *ти знаєш, що без здоров'я немає любовної пристрасті*.

Деякі паремії, виявлені у романах Ахілла Татія і Харитона, перегукуються з латинськими, що може свідчити про взаємовплив двох культур – грецької і римської, адже на період II ст. н.е. Греція вже входила до складу Рим-

ської імперії. Порівняймо: ὕπνος γὰρ πάντων νοσημάτων φάρμακον (Ach.Tat. 4,10,3) – Сон — це ліки від усіх хвороб // *Somnus recreat vires* (Без авт.) – Сон відновлює сили; πάντων γὰρ πραγμάτων ὀξύτατόν ἐστιν ἢ φήμη (Charit. 3,2,7) – Адже немає нічого швидшого від чутки // *Fama nihil est celerius* (Livius, A.u.c. 24,21,5).

Для різних культур доля – це, перш за все, символ найвищої, незбагненної сили, яка впливає не лише на людину протягом її життя, а має владу і над надістотами (богами), і над представниками потойбічного світу тощо [4: 84]. Доля співвідноситься з особою, це дієва міфологічна істота: εἰσὶν, ᾧ Κλειτοφῶν, καὶ Τύχης δωρεαί (Ach.Tat. 5,26,9) – *Клітофонте, є і у Долі подарунки.*

Значна частина висловів Ахілла Татія образно актуалізує таке поняття, як слово (λόγος). Образними висловами грецький романіст утверджує життєву істинну силу людського слова, як-от: λόγος ... ἔοικεν ἐπὶ σκοπῶ τόξον βάλλειν καὶ ἐπιτυγχάνειν καὶ ἐπὶ τὴν ψυχὴν πέμπειν τὰ βλήματα καὶ ποικίλα τοξεύματα. ἴδιον δὲ τούτων ἀπάντων τῶν βελῶν βαθέα μὲν τὰ βλήματα, ἄναιμα δὲ τὰ τοξεύματα (Ach.Tat. 2,29,3) – *Слово, наче стріла, випущена з лука, попадаючи в ціль, входить у душу і наносить рану. І хоча рани, нанесені словами, безкровні, проте слід від них дуже глибокий.* Орієнтуючись на власні переконання, подекуди з різким емоційним змістом, втіленим в афористичних рядках, письменник свідомий того, що: ἐν δὲ τούτων ἀπάντων φάρμακον, ἀμύνασθαι τὸν βαλόντα τοῖς αὐτοῖς βλήμασι: λόγος γὰρ γλώσσης βέλος ἄλλης γλώσσης βέλει θεραπεύεται (Ach.Tat. 2,29,3) – *Один лише засіб з усіх від того [щоб відвернути стріли слів] – це пустити у відповідь такі самі: адже слово – це стріла язика, яка чинить опір стрілі іншого язика.*

Паремії, як правило, складаються із двох частин: конкретної думки і висновкового заключення, як-от: χρόνος λύπης φάρμακον καὶ πεπαίνει τῆς ψυχῆς τὰ ἔλκη (Ach.Tat. 5,8,2) – *Час – це ліки від печалі, він загоює душевні рани;* Ἐφέσιοι, μὴ προπετῶς καταγνῶτε θάνατον ἀνδρὸς ἐπιθυμοῦντος ἀποθανεῖν, ὅπερ φύσει τῶν ἀτυχοῦντων ἐστὶ φάρμακον (Ach.Tat. 7,9,2) – *Ефесці, не поспішайте засудити до смерті чоловіка, який сам прагне померти, тому що вона [смерть] є природнім ліком нещасних людей;* Εὐκόλοι δὲ τοῖς ἐρῶσιν αἱ διαλλαγαὶ καὶ πᾶσαν ἀπολογίαὶν ἠδέως ἀλλήλων προσδέχονται (Charit. 1,3,7) – *Але сварки між закоханими тривають недовго, вони охоче миряться.*

До типових фігур паремій давньогрецьких письменників належать *антитеза, гіпербола, паралелізм, порівняння* та ін., які спроможні експресіонізувати зміст та подати його в оптимально лаконічному вислові.

Вчені доводять, що близько 16% власне паремій побудовано на *антитезах* [1: 256]: ψυχαὶ δὲ πεφύκασι μάντεις τῶν κακῶν, ἐπεὶ τῶν γε ἀγαθῶν ἤκιστα ἐκ μαντείας εὐτυχοῦμεν (Ach.Tat. 6,5,5) – *Душі зазвичай передбачають біди, проте щастя вони не відчують;* βούλεται συγκαθεύδειν πένητι καλῶ μᾶλλον ἢ πιθήκῳ πλουσίῳ (Long. 3,26,4) – *[дівчина] бажає спати більше з бідним красенем, аніж з багатою мавпою.* Як засвідчують приклади, синтак-

сична антитетична структура використовує слова-антоніми, тобто протиставлення ґрунтується переважно на антонімії компонентів зіставляваних частин (τῶν κακῶν – τῶν ἀγαθῶν; πένητι – πλουσίῳ). Натрапляємо у текстах романів і на *гіперболи*, які допомагають максимально яскраво піднести типове явище: Φήμη δὲ ἄγγελος τοῦ πάθους καθ' ὅλην τὴν πόλιν διέτρεχεν (Charit. 1,5,1) – *Чутка про нещастя вмить облетіла все місто; τὰ δὲ περὶ Καλλιρρόην δευτέραν ἄλλην ἐλάμβανε παλιγγενεσίαν* (Charit. 1,8,1) – *Калліроя наче вдруге народилася на світ; порівняння* – Ἀτυχῆς ὁ μέλλων γαμεῖν ἐπὶ πόλεμον, δοκῶ μοι, πέμπεται (Ach.Tat. 1,8,3) – *Нещасний той, хто має намір одружитися, схоже, що його відправляють на війну; паралелізми* – κάλλος καὶ πλοῦτος καὶ ἔρωσ εἰ συνῆλθον ἐπὶ σέ, οὐχ ἔδρας (ἔργον) οὐδ' ἀναβολῆς· τὸ μὲν γὰρ κάλλος ἡδονήν, ὁ δὲ πλοῦτος τρυφήν, ὁ δὲ ἔρωσ αἰδῶ προξενεῖ (Ach.Tat. 5,12,1) – *якщо одночасно прийшли до тебе краса, багатство і кохання, то немає місця для зволікання: бо краса несе насолоду, багатство – розкіш, а кохання – милість; ὁ μὲν [Ἔρωσ] καίων αὐτὴν τῷ συνήθει πυρί, ὁ δὲ [Διόνυσος] τὸν οἶνον ὑπέκκαυμα φέρων· οἶνος γὰρ ἔρωτος τροφή* (Ach.Tat. 2,3,3) – *Ерот палить душу своїм вогнем, а Діоніс підливає вино у полум'я, адже вино – це пожива для кохання.*

Як засвідчує аналіз, в пареміях постійним є використання образної, насамперед, символічної або алегоричної форми. Можливі також *ритмічна та звукова упорядкованість*, зокрема, співзвуччя закінчень у синтагмах, що нагадує римовану прозу: Ἔρωτος γὰρ οὐδὲν φάρμακον, οὐ πινόμενον, οὐκ ἐσθιόμενον, οὐκ ἐν ᾧδαῖς λαλούμενον (Long. 2,7,7) – *немає від кохання ліків ані у питті, ані в їжі, ані в чарівних піснях-замовляннях; χρηστότης τυγχάνουσα μὲν χάριτος ἔτι μᾶλλον αὖξεται, προπηλακισθεῖσα δὲ εἰς ὀργὴν ἐρεθίζεται* (Ach.Tat. 6,13,4) – *Доброта, зустрічаючи вдячність, збільшується, а будучи ображеною, спалахує гнівом.* Як стверджує М. Пазяк, „естетична сторона прислів'я реалізується в яскравій виразності, різноманітності й цілеспрямованості художніх засобів, досконалості форми, ритму і римовання” [6: 182]. Не можемо не погодитися із твердженням вченого, що „рими цементують прислів'я в одне ціле, примушують образи триматися поряд. Вони допомагають підкреслити паралелізм частин, зіставити значення, включені в римовані слова” [6: 196].

Подекуди паремії у досліджуваних давньогрецьких романах мають складнішу структуру, якщо натрапляємо на різні поєднання двох і більше стилістичних фігур або інших художніх засобів. Порівняймо: γυνὴ δὲ μάλιστα τὸ παρὸν φίλει, τοῦ δὲ ἀπόντος, ἕως καινὸν οὐχ εὔρε, μνημονεύει· προσλαβοῦσα δὲ ἕτερον, τὸν πρότερον τῆς ψυχῆς ἀπῆλειψε (Ach.Tat. 6,17,4) – *Жінка здебільшого любить того, хто поряд з нею, доки нового не знаходить, його пам'ятає; отримавши іншого, попереднього з душі відпускає – антитеза і паралелізм; [τὸ φίλημα] καὶ ἀπὸ τοῦ καλλίστου τῶν τοῦ σώματος ὀργάνων τίκτεται στόμα γὰρ φωνῆς ὄργανον· φωνὴ δὲ ψυχῆς σκιά* (Ach.Tat. 2,8,3) – *Поцілунок народжує найпрекрасніша з частин людського тіла: вуста – це джерело звуку,*

а звук – це тінь душі – метафора і кільце. Саме використання в таких афористичних висловах різноманітних тропів і фігур надає їм вигляду цілісних мініатюр.

Паремії уводяться у художній текст з різними стилістичними функціями: для створення етнографічного колориту твору, для образної характеристики тих чи інших позитивних чи негативних рис і властивостей персонажа художнього твору (чи позитивних якостей і дій), як ефективний засіб гумору та сатири, виступають у якості назв творів чи епіграфів до окремих глав, як заключний акорд до невеликої сценки, як матеріал до розгортання фабульної ситуації тощо.

Паремії Ахілла Татія, Лонга та Харитона виконують у тексті романів різноманітні функції:

- **загальнодидактичну** (застерегти, навчити, напоумити): Φήμη δὲ καὶ Διαβολὴ δύο συγγενῆ κακά· θυγάτηρ ἢ Φήμη τῆς Διαβολῆς (Ach.Tat. 6,10,3) – *Чутка і Наклеп – це дві бідні, що мають родинні стосунки: Чутка – донька Наклепу; τὰ μεγάλα τῶν πραγμάτων μεγάλας ἐπινοίας κаторθοῦται (Charit. 2,10,3) – Великі справи вдаються тільки завдяки сміливим помислам; πολέμου γὰρ καὶ εἰρήνης ἐν αἰρέσει γεγόμενοι τὴν εἰρήνην εὗρισκον κερδαλεωτέραν (Long. 3,2,5) – адже коли вибір між війною і миром, корисніше вибрати мир;*
- **пізнавальну** (сприяти глибшому проникненню у філософську сутність буття): οὐκ ἔστι δὲ οὕτως ἄνθρωπος δρομικώτατος, ὃν οὐ τῆς φήμης φθάνει τὸ πτερόν (Ach.Tat. 7,16,3) – *Як би швидко не бігла людина, вона не випередить чутку в своєму польоті; φύσει δὲ φιλόζωόν ἐστὶν ἄνθρωπος καὶ οὐδὲ ἐν ταῖς ἐσχάταις συμφοραῖς ἀπελπίζει τὴν πρὸς τὸ βέλτιον μεταβολήν (Charit. 3,3,16) – Кожній людині властиве прагнення жити, і навіть у безвиході вона не втрачає надії на краще завтра;*
- **функцію інтерпретації, коментування, оцінки конкретної ситуації**: πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ τοῦτ' ἔστι τοῦ γάμου τὸ ἀτύχημα· μαραίνει τὴν ἀκμήν (Ach.Tat. 1,8,9) – *Крім усього іншого, у шлюбі закладене ще одне зло: він висушує сили; πονηρὸν μὲν γυνή, κὰν εὐμορφος ἦ· ἐὰν δὲ καὶ ἀμορφίαν δυστυχήῃ, διπλοῦν τὸ κακόν (Ach.Tat. 1,7,4) – Жінка – то зло, навіть якщо вона вродлива, а якщо ще й негарна, то зло подвійне;*
- **полемічну функцію** (підкріплення і посилення аргументів у суперечці): ἐγὼ δὲ ὑμῶν τεθαύμακα τῆς ἀναλγησίας, εἰ φονέα ἐπ' αὐτοφώρῳ λαβόντες (μεῖζον γὰρ τῆς φωρᾶς τὸ αὐτὸν ἑαυτοῦ κατελεῖν) οὐ δὴ κελεύετε τῷ δημίῳ, καθέζεσθε δὲ γόητος ἀκούοντες πιθανῶς μὲν ὑποκρινομένου, πιθανῶς δὲ δακρύοντος (Ach.Tat. 7,11,1) – *Я подивований вашій обмеженості: ви спіймали на місці злочину вбивцю (адже визнання у вчиненні злочину говорить саме за себе більше) і не наказуєте катові, а сидите, слухаючи обманщика, що правдоподібно розповідає і правдоподібно плаче;*
- **комічну функцію**: πολλοὶ Πάριδες ἐν Πέρσαις (Charit. 5,2,8) – *Таких парісів у Персії багато; τοιοῦτοι γὰρ οἱ ἐρῶντες, ὅταν πρὸς τὰς ἐρωμένας*

ζητήσωσι λαλεῖν· οὐ γὰρ ἐπιστήσαντες τὸν λογισμὸν τοῖς λόγοις, ἀλλὰ τὴν ψυχὴν εἰς τὸ ἐρώμενον ἔχοντες, τῇ γλώττῃ μόνον χωρὶς ἠνιόχου τοῦ λογισμοῦ λαλοῦσιν (Ach.Tat. 6,18,3) – *Такі вже закохані, коли вони розмовляють з коханими, душа їхня направлена до коханих, а мовлення позбавлене смислу, вони говорять лише язиком без участі свідомості.* Паремії, які містять етнонімічний або топонімічний компонент, дають змогу побачити етнічні особливості ментальності еллінів.

В художньому тексті функції паремій тісно переплітаються, ніби нашаровуються одна на одну.

Отже, у художніх творах ми часто натрапляємо на словесні формули, авторські узагальнення, здатні до мовно-естетичного функціонування також і поза текстом письменника. Такі фрази, з одного боку, можна вважати своєрідними сигналами естетичної інформації про весь твір і його автора, а з другого – зараховувати їх до художніх канонів певної епохи. Виражаючи важливий, подекуди філософський зміст, вони нерідко стають крилатими висловами й справді можуть пережити свого творця і свій час.

Як засвідчив аналіз текстів давньогрецьких романів, у пареміях Ахілла Татія, Лонга та Харитона превалює емоційно-сміслове поле на позначення почуттєвої сфери людини. У прислів'ях письменників представлена велика гама почуттів, здебільшого на позначення позитивних емоцій (кохання, любовна жага, ревності, насолода та ін.). З-поміж стилістичних фігур у пареміях найчастіше використовується антитеза, паралелізм, порівняння і ін. Велику кількість паремій грецькі романісти застосували у мові персонажів, у їхніх роздумах, зрідка вжито паремії у мові автора. Паремії утверджують споконвічні уявлення про абсолютні ідеали, що мають залишатися пріоритетними в усі часи.

Література

1. Алефиренко, Н.Ф., Семененко, Н.Ф., *Фразеология и паремология: [учеб. пособ. для бакалавр. уровня филол. образ.]*, Москва: Флинта: Наука, 2009.
2. Воробьева, Л.Б., *Пословицы и поговорки как источник сведений о культуре народа // Проблемы семантики языковых единиц в контексте культуры (Лингвистический и лингвометодический аспекты): Междунар. науч.-практ. конф. 17-19 марта 2006 г., Москва: ООО «Изд-во „Элипс”», 2006, с. 389-393.*
3. Дуденко, О. В., *Номінативна та комунікативна природа українських паремій: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.02.01, Київ, 2002.*
4. Колоїз, Ж.В., Малюга, Н.М., Шарманова, Н.М., *Українська пареміологія: [навч. посіб. для студ. філол. спец. вищих навч. закладів]*, Кривий Ріг: КПІ ДВНЗ «КНУ», 2014.
5. *Культура русской речи: энциклопедический словарь – справочник* / [под общ. руков. Л.Ю. Иванова, А.П. Сковородникова, Е.Н. Ширяева], Москва: Наука, 2003.

6. Пазяк, М.М., *Українські прислів'я та приказки: проблеми пареміології та пареміографії*, Київ: Наук. думка, 1984.
7. Пермяков, Г.Л., *Основы структурной паремиологии*, Москва: Наука, 1988.
8. *Сучасна українська літературна мова. Лексика і фразеологія / За заг. ред. акад. І. К. Білодіда*, Київ: Наукова думка, 1973.
9. Телия, В.Н., *Русская фразеология: семантический, прагматический и лингвокультурологический аспект*, Москва: Язык русской культуры, 1996.
10. Фірсова, Ю. А., *Фразеологічні одиниці з топонімічним компонентом у німецькій мові: лінгвокультурологічний аспект: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.02.04*, Київ, 2002.
11. Цивьян, Т. В., *Предисловие // Паремииологические исследования: [сб. статей]*, Москва: Главная редакция восточной литературы, 1984, с. 485.
12. *Achilles Tatius / With an English translation by S. Gaselee, M.A. Fellow and Librarian of Magdalene College, Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press, 1984.*
13. Schönberger, O., *Longos. Hirtengeschichten von Daphnis und Chloe. Griechisch und deutsch*, Berlin: Akademie-Verlag, 1973.
14. <http://www.perseus.tufts.edu/hopper/text?doc=Perseus%3atext%3a2008.01.0668>.